

СУЛТОН ЖАББОР

ҚУЁШ ҚОЛДИ ДАЛАДА

Шеърлар

Тошкент
Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети
«ЁШ ГВАРДИЯ» нашриёти
1981

Ж 13

Султон Жаббор.

Қуёш қолди далада. Шеърлар.— Т. Ёш гвардия,
1981.— 24 б., расм.

Султан Джаббар. Солнце осталось в поле. Стихи.
Для детей среднего и старшего возраста.

Ўз2

Шоир Султон Жаббор «Зоғчалар бозори», «Офтобном», «Боглар қўшиғи» китоблари орқали сизга таниш. Ушбу китобни шоир кейинги йилларда ёзган шеърларидан тузган. Тўнламга кирган шеърлар ихчамлиги, раволиги ва оҳангдорлиги билан сизларга манзур бўлади деб ўйлаймиз.

Д $\frac{75803-90}{356(04)-81}$ 124—81 4803000000

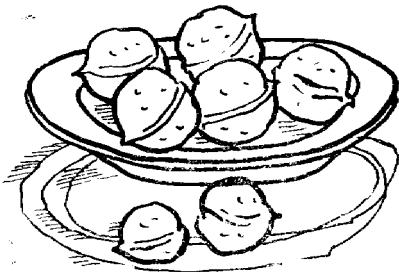
© «Ёш гвардия» нашриёти, 1981.

ЁНҒОҒИМ

Ёнғоғимиз ўйлайди,
Ўйлайди, фикрлайди.
Фикрлари тўкилиб
Соққадай дикирлайди.
Болалар ҳам сакрашар,
Қувлашиб бир-бирини.
Доим териб юришар
Ёнғоғимиз фикрини.
Ёнғоқ ўйлар баҳор, ёз,
Олтин куз етиб келар.

Ёнғоғимнинг фикри соз
Бўлиб шунда етилар.
Ёнғоғимнинг мақсади;
Фикрим униб-ўсса, дер.
Кўпайса, боғ, ёнғоқзор,
Замин тўкин бўлса, дер.
...Ёнғоғимиз ўйлайди,
Ўйлайди, фикрлайди.
Фикрлари тўкилиб
Соққадай дикирлайди.

ҚУЕШ ҚОЛДИ ДАЛАДА

Уйғомиб кетди қуёш
Шовқинимиз зўридан.
У кўтарди аста бош,
Кўз қамашди нуридан.
Пахтазорнинг қўйнида
Қизгин борар парвариш.
Эртанги кун ўйида
Бошлаганмиз саҳар иш.

Қуёш кечирим сўрар,
Ишга тушар чопқиллаб.
Хўп қизиди ғўзалар
Қулоғидан тортқилаб.
Қайтдик тушки паллада
Шийпонга — дам олишга.
Қуёш қолди далада,
Чунки, кечиккан ишга.

ХАЁЛПАРАСТ

Ортиқ ўқир масалани,
Тиши ўтмас, боши қотар.
Ишга солмай хафсалани
Ширин хаёл ичра ботар:
...Зеҳним ўсиб, бир ўқишда
Масалани ечиб ташлаб,
Борми яна десам, шунда
Норвой қолса бошин қашлаб.
Муаллим ҳам деса менга:
— Қойил қилдинг, яша, Ортиқ!
Қўяр эдим фақат сенга,—
Баҳо йўқ-да «беш»дан ортиқ.
Мийиғида кулиб майин,
Яна деса ишонч билан:
— Тобим қочиб турибди сал,
Ўзинг ўт дарс, мана план.
Ҳамма ҳайрон пичирлашиб,
Кўзларини қилишса лўқ.
«Ўзи муштдек, лекин пишиқ,
Муаллимдан кам жойи йўқ!»
Шу пайт Ортиқ бир сесканди,
Пуч хаёллар тарқаб кетди.
Кундаликдан семиз «икки»
Унга кулиб қарар эди

БИР БОЛА

Бахмал майсазорда
Кезар бир бола.
Кезмакни жонидан
Севар бир бола.
Бошида чарх ура
Қалдирғоч сайрар.
Пойида гул узра
Капалак яйрар.
Майсани эркалаб
Бармоғи тарар,
Гулми, ё капалак? —
Суқланиб қарар.
Чигиртка чириллар,
Тинглар берилиб,
Қалдирғоч чирқирар,
Тинглар термилиб.
Барини севади,
Севади бирдай.
Тинмасдан кезади,
Чарчашни билмай.
Сезмайди аммо у,
Қийин сезиши:
Кимга бахт, кимга қайғу —
Бунда кезиши!
Чигиртка учар
Боладан чўчиб.
Уни қушлар тутиб ер
Айланиб, учиб.
Бу ҳолдан бежабар
Кезади бола.
Барини шу қадар
Севади бола...

МАКТУБЛАРИМ, ҚАНОТ ЕЗ!

Столда хатлар лиқ-лиқ,
Бари дўстлик саломи.
Конвертларга ёзиғлиқ
Турли шаҳарлар номи.
Дунёнинг ҳар бурчидан
Хат келади ёғилиб.
Мен ҳам мактуб ёзаман,
Дўстларимни соғиниб.
Ҳаммасининг уйига
Борар бўлсанг меҳмонга,
Минг яшарлик умр ҳам
Камлик қилар инсонга.
Биримизни биримиз
Кўрмаганмиз ҳеч қачон.

Тинчликсевар дилларни
Хатлар қилди қадрдон.
Оға-ини сингари
Кўришармиз бир куни.
Шунда булоқдек тошар
Қалбда ҳислар тўлқини...
Тўсиқ бўлолмас ҳеч куч,
Бизнинг дўстлик беқиёс.
Дўстлар сари нурдек уч,
Мактубларим, қишу ёз!
Дўстлигимиз мустаҳкам
Қуёш, юдлуз, ойда ҳам.
Мактубимиз — Ракета,
Элтар бизлардан салом.

ҚОРАСУВ

Қорасувжон, Қорасув,
Суви тиниқ, тоза сув.
Кун қиздирган маҳали
Чўмилишга маза сув.
Баҳор чоғи тошардинг,
Қирғоғингдан ошардинг,
Жуда «озиб» кетибсан,
Ё борми, бирор дардинг?

— Йўл-йўлакай бўлиниб
Далаларга оқаман.
Экинларни қондириб
Сувим билан боқаман.
Нима учун «озганим»
Билгандирсан, сўроқчим?
Қанча «озсам» — шунча соз,
Дала яшнар, юрт тўкин!

КЎКДАН ШАКАР ТЎКИЛАР

Тўкиларми кўкдан шакар,
Тўлиб-тошди қишлоқ, шаҳар.
Етарми қоп-қаноримиз,
Сигдирарми омборимиз?
Йўқ, йўқ, кимдир элак элар,
Ерни оппоқ унга белар.
Қандай экан ун хирмони,
Элаги ва тегирмони?
Ун ҳам эмас оппоқ гул бу,
Новдаларни безар инжу.
Қаршимдаги гулзормасми,
Келганмикин баҳор фасли?!
Йўқ, гул эмас, бу — оқ пахта,
Пахта десам эрир кафтда...
Ундан келар гул, нон ҳиди,
Пахта каби юмшоқлиги.

ҚИШ СЎНГИДА

Дарахтлар шохини гул каби
Безатиб турибди оппоқ қор.
Хаприқади болалар қалби:
Келганга ўхшайди гулбаҳор!
Куламиз, еру кўк жаранглар,
Жўр бўлар офтоб ҳам, қаранглар.
Кулгудан муз эриб, куртаклар
Уйғониб атрофга аланглар.

ЙУҚ ЭКАН ЭСИ

Йиғлар чақалоқ,
Жажжи бақалоқ.
Тайёрлолмай дарс
Олим қилар арз:
— Үзи кичкина,
Товуши — игна.
Тешар қулоқни,
Олинг, йиғлоқни!
Гўдакка она
Бўлиб парвона,
Олимга қараб,
Кулиб дейди: — заб
Овози зўр-а,
Укангдан кўра
Бўлгансан йиғлоқ,
Билмайсан, бироқ.
Олимжон деди:
— Эсим йўқ эди!

ҚАЙСИ АМАКИ ЧЕКАР ТАМАКИ

Кўкда чақмоқ
чаққан қайси
амаки?
Йўталади
чекиб роса
тамаки.
Булут қилар
тутун пуфлаб
бетиним.
Тутун тўсар
офтобнинг
бетини.

Қоронғилик
ҳамма ёқни
қоплайди.
Аччиқ тутун
амакини
боплайди.
Ёмғир қилиб
ёш оқизар
кўзидан.
Чекмасин-да,
амакининг
ўзи ҳам.

ОНА ҚУЁН

Ким учратса қўрқоқни,
Қуён юрак демасин.
Узун бўлар қулоғи,
Бу гап бориб етмасин.
Аскар эдим. Бир куни
Олов кетиб кенг чўлга.
Ёнғинни ўчиргани
Шошилиб чиқдик йўлга.
Хўлу қуруқ баробар
Ёнарди часир-чусур.
Тоб беролмай буталар
Синишар қасир-қусур.
Аждар тили мисоли
Чўлни ялар аланга.
Аланга — тоғ вулқони
Каби учар баландга.
Ўт халқаси ичида
Тепа кўринар шу он.
Унда опшоқ бир қуён
Сакрарди у ён-бу ён.
Ҳаммаёғи жизгинак,
Қўрқмас эди оловдан.
Қуён нечун жонсарак,
Чўчимасди одамдан?

Ёнғин даҳшатидан у
Балки ҳушин йўқотган?
Лекин билмасди қўрқув,
Қўрқувни ҳам унутган.
Бордим тепа ёнига
Курагимни шай қилиб.
Олов — илон кўзига
Қум сепдим мен жанг қилиб.
Манглайдан тер оқса ҳам,
Бўғса ҳам аччиқ тутун.
Ошиб барча тўсиқни
Ўтни енгдик ўша кун.
Тепа бутазор экан,
Қуён ини бор экан.
Қуёни ботир қилган
Оналик меҳри экан.
Қўлимда уч боласи,
Хатарсиз ерга элтсам,
Қўйга ўхшаб онаси
Менга эргашди илдам.
Қайтариб ўт қаҳрини,
Машинани ўчирдик.
Она қуён меҳрини
Юракларга кўчирдик.

ЮЛДУЗ ТЕРАР ОЙДИН ҚИЗ

Ойдин кеча, соф ҳаво,
Тўйиб нафас оламан.
Боқиб юлдуз, ой томон
Хаёлларга толаман.

Аслида ой-оймикин,
Юлдузлар ҳам юлдузми?
Аслида ой—ой эмас,
Юлдуз деманг юлдузни!

Зангори осмонимиз
Ерга кўзгу мисоли:
Ҳозир унда акс этар
Пахтазорнинг жамоли.

Пахтазорда Ойдин қиз
Териб юрар оқ пахта.
Порлар мисоли юлдуз
Оқ пахталар чаноқда.

ОЛМАМ

Ҳар донаси нақ пиёладай,
Қип-қизариб пишибсан, олмам.
Кўк майсалар узра лоладай,
Тагингга ҳам тушибсан, олмам.

Ниҳол чоғинг этдим парвариш,
Меҳрим сингди сувдай қонингга.
Қиличини қайраб келса қиш,
Қалқон бўлиб турдим ёнингда.

Кучга тўлиб етилдинг, олмам,
Яна ортди боғим чиройи.
Тотиб кўр деб эгилдинг, олмам,
Меҳнатларим кетмабди зое.*

Боғларида Ҳаким ишлаб,
 Онасига қарашади.
 Уйлар: энди балиқ ушлаб,
 Уйнаб келсам ярашади.
 Қармоқларин олар қўлга,
 Она ҳайрон чимираб қош:
 — Кетяпсанми яна кўлга?
 Ҳаким «ҳа» деб иргайди бош.
 Футбол ўйнаб куйиб-пишган
 Уч-тўрт тенгдош йўлда учраб,
 Бир оз тўхтаб тўп телишдан
 Масхаралаб отишар гап.
 — Ҳов, балиқчи! — дер

кесатиб,

Битта бола сўнгги даъфа.
 Эҳ, сиз кимга кесак отиб,
 Қилмоқчисиз кимни хафа!
 Ҳаким борар индамасдан,
 Кулишсинлар бугун, майли.
 Гап отишмас, ахир, қасддан,
 Кошки, бугун илинсайди.
 Бир-икки бор бўлиб ҳамроҳ
 Тургун келди омад синаб.
 Илинмовди балиқ бироқ,
 Бўлди, деди қўлин силтаб.
 Ҳаким бир иш бошласа бас,
 Ташлаб кетмас ярим йўлда.
 Балки балиқ ҳеч илинмас?
 Ҳордиқ чиқар сокин кўлда!
 Дилда умид — нур туғилар,
 Пўкакдан кўз узолмайсан.

Пуч хаёллар унитилар,
 Балиқ овлаб ҳеч толмайсан.
 Лекин бугун илинмаса,
 Кулги бўлар яна кўпга.
 Ахир ўзи берган ваъда,
 Хаёл билан етар кўлга.
 Кўлнинг юзи жимирлайди,
 Жим кутади қармоқ ташлаб.
 Бирдан пўкак қимирлайди,
 Юрак гуп-гуп ура бошлар.
 Пўкак тошдек сувга чўқар,
 Эгилади таёқ ёйдек.
 Балиқ ипни узмоқ бўлар
 Арқонланган асов тойдек!
 Чиқиб келар кўл лаққаси,
 Оғзин кашпа-каппа очар.
 Кутмаганди бунақасин,
 Ҳаким чўчиб нари қочар.
 Бақалар шўх табриклашар,
 Вақ-вақлари ўхшар куйга.
 Яқшанба соз ўтди бу гал,
 Балиқчи шод жўнар уйга.
 Ҳаким мағрур ўтиб борар,
 Улкан лаққа елкасида.
 Турғунбойлар қойил қолар,
 Лол турар йўл чеккасида.
 Кеч бўлса-да, Ҳаким майли,
 Ушлади кўл лаққасини.
 Сабрсизлар тутолмайди
 Ҳатто кўлмак бақасини.

ТОК

Аъло кўриб узумни,
Экканмиз ҳовлимизга.
Меваларнинг ичида
Нечун ёққан ток бизга?

На чинордек савлатдор,
На оқ эмас қайиндек.
На сарв каби кўрки бор,
Қадди букик майибдек.

Қамтар, билмас гердайиш,
Шундан қадди букилган.
Шундан ҳар бир ҳовлига
Эъвозлаб ток экилган.

БОТИР БИЛАН МУСИЧА

Ҳовлида Ботир
Чалқанча ётиб,
Ток сўрисига
Тикилар қотиб.
Баъзан эснайди
Оғзини очиб.
Ётгандир балки
Қуёшдан қочиб?
Мусича тоға,
Мусича хола
Қуришмоқда ин,
Очай деб бола.
Гоҳ тўхтаб улар
Аста «ку-ку»лар:

Танбал бола деб
Ботирдан кулар.
«Наҳот, ношудман
Мусичадан ҳам?»
Сакраб турар у
Ўрнидан шу дам.
Қушлар қуар ин,
Ботир не қилсин?
Уй-ку қуролмас,
Яна ким билсин?
Бўлса бас хоҳиш,
Хоҳ ёз, хоҳ қиш,
Қиламан десанг,
Топилади иш.

ИШИ КЕЛДИ УНГИДАН

Булут босар ҳавони,
Тинчин олар Раънони.
Бирдан шамол қўзғалар,
Ғувиллаб, шовқин солар.
Кўтарилар чанг-тўзон,
Ҳовлини босар хазон.
Раъно қараб турмасдан,
Ҳовлини хазон-хасдан
Тозалашга шошади,
Шамол ҳаддан ошади.
Раъно қўйса супуриб
Шамол баттар уфуриб
Ифлос қилар ҳовлини.
Синарми қиз ҳолини?!
Раъно хўрлиги келар,
Ҳовлида чопиб елар.
Ўзини қўлга олиб
Супургисин ўқталиб
Раъноой дер: — Ҳой, шошма,
Шамол, ҳаддингдан ошма!
Сўнг қошларин чимириб,
Ёнгларини шимариб
Киришар яна ишга —

Ҳовлини супуришга.
Қизча шашгини кўриб,
Булут бир акса уриб,
«Бас» деб амр қилади,
Бирдан шамол тинади.
Чақнаб булут кўзлари
Гулдир-гулдир сўзлади:
— Энди қизча, ол даминг,
Жудаям ёқиб қолдинг.
Сени атай қийнадим,
Ҳазиллашдим, синадим.
Бекор экан гашвиши,
Ўнгидан келди иши.
Яна шамол уфурар,
Ҳовлини тез супурак.
Сўнгра сепиб муздек сув,
Ўз йўлига жўнар у.
Офтоб чиқар чарақлаб,
Ҳовли турар ярақлаб.
Эсар салқин шаббода,
Раъно тоза ҳавода
Нафас олиб яйрайди,
Дарсини тайёрлайди.

ОШПАЗ ОНА ҚҰШИҒИ

Овқат гули палов тўра,
Сенга жуда ҳурмат зўр-а?!
Чунки, ишининг қайноқ они,
Сен ҳамманинг ҳузур жони.

Сувингни торт, дам е тезроқ,
Манглайлардан тер бўлиб оқ!

Мана, ҳозир болаларим,
Меҳнатсевар лолаларим,
Зангни урсам яна бир бор,
Келишади қатор-қатор

Сувингни торт, дам е тезроқ,
Томирларда қон бўлиб оқ!

Шаҳардан ҳам келишади,
Дала томон елишади.

«Оқ олтин»ни териб ҳар дам,
Уқувчилар берар ёрдам.

Сувингни торт, дам е тезроқ,
Ҳамма билан сенсан иноқ.

Оловлари ёниб лов-лов,
Бақир-бақир қайнар палов.

Пахтазорга меҳмон бўлиб
Келаверинг кўча тўлиб.

Далада иш қайнамоқда,
Паловим ҳам дам емоқда.

ЗОҒЧАЛАР

Бозор қилиб зоғчалар,
Зоғчалар — хушчақчақлар,
Нени савдо қиласиз —
Бечўнтак, беақчалар?!
Полизларда думалаб
Бол каби пишганими?
Ё шохидан дўпиллаб
Тагига тушганими?
Ёки «олтин» хирмони
Ҳушингизни олдими?
Қимни қойил қилмаган
Юртимиз «оқ олтини!»
Ҳар йилгидек кузимиз
Ҳосилин баҳоси йўқ.
Юрт тўкин, мўл экан куз,
Ҳатто қуш, жонвор ҳам тўқ.

Ер юзин сайёҳлари
Кўп юртларда бўлдингиз:
Қайда бизнинг куз каби
Кўркам кузни кўрдингиз?
Арзончилик дарагин
Эшитиб учдингизми?
Бир-иккimas, галалаб
Биз томон кўчдингизми?
Ер юзи сизнинг ватан,
Сиз—азиз меҳмонимиз.
Меҳмон учун аялмас
Рўзғордаги боримиз.
Осмонимиз сизники,
Шовқинлаб савдо қилинг.
Кўнгилга сиққунича
Чағ-чағлаб ғавғо қилинг.

ҒАЛАТИ БАЗМ

Теракзорнинг тепасида
Карнай-сурнай тинмай
янграр.

Қушлар ўзи базм қуриб,
Ўзлари шод қувнаб яйрар.
Ола чопон, қора чопон,
Қарға номли карнайчилар
Бир-бирига гал бермасдан
Басма-басга карнай чалар.
Хўп ярашган зоғчаларга
Қора костюм, оппоқ шариф.

Жўр бўлишиб қарғаларга.
Сурнай чалар чағ-чағлашиб,
Карнай-сурнай товушига
Учиб келар гала қушлар.
Бари байрам кийимида,
Базм қуриб кўнгил хушлар.
Ҳосил тўйи базмида
Ногорачи Лайлак қани?
Кетганмикин жануб ёққа
Ногорасин қиздиргани...

ХУРРАК (ҲАЗИЛ)

Меҳмонимиз бўлди бугун
Бақбақалоқ амаким.
Паровоздай пуфлар тутун,
Хафа қипти аллаким.
Кўп койиниб, ўснг ётдилар,
Исмлари — Отамат.
Туш кўрибми, хўп отдилар
Тар-тар хуррак — «автомат»!
Қочди уйқум ярим тунда,
Агар олсам чала дам,
Кечикаман дарсга тонгда,
Баттар бўлар яна ҳам.

Уйқум, чўчиб беркиндингми
«Автомат»нинг дўқидан?
Тез кела қол, ё ўлдингми
«Автомат»нинг ўқидан?
Уйимизга келган бу кеч
Меҳмон исми — Отамат.
Саҳаргача тинмади ҳеч,
Тариллади «автомат»!
Кечикмадим дарсга бу гал,
Танбеҳ емасдан қайтдим.
Дадамларга амакимлар
Яна келсин деб айтдим.

ЗОҒЧА БИЛАН ЗАҒИЗҒОН

Қайда юрсин доим уйда
Тоҳиржоннинг хаёли.
Қандай кечди йўқлигида
Зоғча, зағизғон ҳоли?
Бир уяда икков яшаб,
Бир тарбия топди-ю,
Зоғча содда чиқди ажаб,
Зағизғон-чи, жуда қув.
Тоҳир уйда йўқ маҳалда
Етаклашиб дайдишар.
Қолмас бирор уй, маҳалла,
Бош суқишиб қайтишар.
Тоҳиржоннинг қушларини
Эъзозларди ҳамма ҳам.

Қушлар дилин хушлашарди
Меҳмон қилиб ҳар маҳал.
Зағизғоннинг хулқ-атвори,
Қилиқлари ўзгарар.
«Олиб қочар» номин олди,
Хафа яқин, ўзгалар.
Ярашмаган қилиқларни
Қилмасди у йўқликдан.
Туғма одат булар бари,
Ёки шўхлик, тўқликдан.
Болаларнинг ўйинчоғин
Ейишмас-ку ва лекин
Қўшни қизнинг қўғирчоғин
Олиб чиқишган секин.

Соддалиги бўлди таёқ
 Зоғчанинг ўз бошига.
 Икковини атаб саёқ
 Ҳеч ким қўймас қошига.
 Аввалдан ҳам қўшни кампир
 Ёқтирмасди айниқса.
 Қалтак олиб қувларди зир,
 Улар бошлашиб чиқса.
 Шўхлик қилиб қушлар, аммо,
 Тегиб кампир гашига,
 Тушиб қолди оғир савдо
 Иккисининг бошига:
 Олар кампир косасидан
 Зағизгон бир лаққа гўшт.
 Иккисининг орқасидан
 Кампир қолди тугиб мушт.
 Зағизгонга ёрдамлашди
 Йўл-йўлакай зоғча ҳам...
 Уғри деган гап тарқалди
 Маҳаллада ўша дам.
 Тоҳиржонга кампир вайсар:
 — Энди яхшилик кутма!
 Тез йўқотгин, бўлма қайсар,
 Эпласанг уйда тут-да!
 Койиш тинглаб жондан

тўйди,

Қушларини ушлади.
 Сўнг қафасга қамаб қўйди,
 Тутқун яшар қушлари!

Озод эт деб шақиллайди
 Зағизғони ялиниб.
 Озод эт, деб чағиллайди
 Зоғчажони ялиниб.
 Айтинг, Тоҳир нетсин, бу ҳол
 Кирмаганди тушига?
 Истамайин берар озор
 Ўзи севган қушига.
 У очсинми қафасни, ё
 Қилмасинми таваккал?
 Қуш ўстирган ўзи аммо,
 Тоҳир шундай этди ҳал:
 — Хулқ-феълингиз ўзгаради,
 Деб қафасда ушладим.
 Дейдиларки кўз кўради
 Бир кун бошга тушганин.
 Туз тотмоқдан юз йил тутқун
 Афзал эркин бир нафас!
 Истамайин шунча тутдим,
 Озод юринг, йўқ қафас!
 Қушлар озод, кўтарилар
 Юксакларга бирпасда.
 Пастлаб яна қўнадилар
 Қўшни деворга аста.
 «Шақ-шақ» дейди зағизгон

шод,

Зоғча ҳам шод «чағ-чағ» дер.
 Қўшни кампир солади дод,
 Аламидан тепар ер.

КИТОБ МЕҲРИ, ШЕЪР ИШҚИ

Меҳмон келган шаҳардан, чорпоя тўла одам,
Меҳмон киши ёнида бор эди бир бола ҳам.
Катталардай у жиддий, қўлтиғида китоби,
Шу китобга қадалган ҳамманинг эътибори.
— Гўрўғлибек дostonи! — дер боланинг отаси,
Гўрўғлибек! Ростданми? Йўқ бу дoston баҳоси!
Илтмосни кутмасдан меҳмон киши мағрур дер:
— Қани, Ҳамид, дostonдан бир парчани ўқиб бер!
Равон ўқир тutilмай, ёдлаб олган шекилли,
Ўзи кичкина бай-бай, мунчаям бийрон тили.
Сўзларни дона-дона, аниқ қилиб айтарди,
Йўқ бундай ўткир бола орамизда айтарли.
Ҳамид нелар ўқиди, на англадим, тушундим,
Унинг тиниқ овози олганди ақл-ҳушим.
Бир мўлжалга етганда Ҳамид ростлар нафасин,
«Балли» дегач одамлар, унга келди ҳавасим.
Ортган эди қизиқиш бу шаҳарлик болага,
Учинчига ўтганмиш, лекин жуда балоя!
— Эшитайлик, — дейишар, — ўзимизнинг боладан!
Кутмагандим сира ҳам, қўрқув тушди бу гапдан.
Номус кучли, китобни қўлга олдим авайлаб,
Назаримда катталар синашарди атайлаб.
Икки сатр ўқимай дудуқландим, тutilдим,
Тош осиб қўйилгандай айланмасди ҳеч тилим.
Нотаниш сўз кўп экан, жим қолдим тош ютгандай,
Ер чизардим бошим ҳам, бир нима йўқотгандай.
— Ўқимай қол, — дер отам мулзам бўлиб, бўғилиб,
Мақтасинми койимай мен — лапашанг ўғилни.
Шунда Қодир амаким аро кирди жонимга:
— Қани кел-чи, жияним, — ўтқазди-да ёнига,
Сўраб қолди ўқишим. — Яхши, — дедим ўша пайт,
— Ишонаман, — дер, — бироқ, бу кам жиян. Қани айт,
Мақтабингда бордир-а кутубхона деган жой? —
«Бор» деб қилдим ишора. — Кирмайсан-а ҳойнаҳой?
Бўлар кутубхонада Гўрўғлидек жангнома,
Эртақ, қисса, ҳикоят, турли-туман ҳангома.
У даргоҳда бўлиб тур, тузалади хатойинг,
Дил уйига сочар нур, фикринг боради бойиб...
Мушглашишда, курашда мен-мен деган зўрини
Чалпак қилиб ташласам, қуритсаму шўрини,
Келиб-келиб шу митти жинқарчадек бир бола
Китобхонлик бобида қилди мени дабдала.
Бир оз юрдим аламдан не қиларим билмайин,
Дедим: китоб ўқишни, қани бир машқ қилайин.

Ҳамидга қасдма-қасддан китоб ўқий бошладим,
Ўқийолмай, тушунмай ҳайрон бошим қашладим.
Чекинмадим орқага, ўқидим такрор-такрор,
Ўқиган сарим аста чекинди сирли девор...
Бировга қасдма-қасддан китоб ўқидим олдин,
Китоблар оламига шу тарзда кириб қолдим.
Бу оламни тарқ этиш ўйимга ҳеч келмасди,
Китоб билан эрта-кеч вақт ўтганин сезмасдим.
Борлигимни сеҳрлаб забт этарди китоблар,
Тун-қоронғу зеҳнимда чарақларди офтоблар.
Баҳо учун ўқирдим, — гап эшитмай дер эдим,
Дарсдан ташқари пайтда ўйин ғамин ер эдим.
Ланка тепиб кунбўйи, чиллак ўйнаб зувиллаб,
Китоб кўрмай, дил уйи ётар экан ҳувиллаб...
Тугаб қолди йил ўтмай кутубхона китоби,
Энди қўлга пўл тушса чорлар китоб дўкони.
Китоблар бўлди бахтим, китоб бору йўқлигим,
Эртароқ тортиб олди болалигим, шўхлигим.
Китоб — ҳаёт компаси, усиз олмайман нафас,
Китобларсиз кенг олам менинг учун тор қафас...
Мен шаҳарлик боладан дилдан бўлиб миннатдор
Тез-тез ёдга оламан, қайда ҳозир у шунқор?!
Қайда бўлсин, улғайиб она юртига лойиқ
Эл меҳрини қозонган инсон бўлган ажойиб.
Лекин кўзим ўнгида ўша жажжи болакай,
Минг-минг раҳмат қўлтиғда китоби бор болага!..
Китоб дедим ўзга ҳеч ҳавасларга учмадим,
Яна китоб дардидан баттарига учрадим.
Уралашиб қолмадим китобларнинг ичида,
Шеърятни севдим ажраб қолдим тинчимдан.
Китоб ўйлатар экан, боқ дер экан атрофга,
Бу дунёда не кўрдинг, айлантир дер китобга!
Ўзига хос ўз умрин босаркан инсон зоти,
Битилмаган китобдир ҳар бир инсон ҳаёти...
Бир чеккада уйимиз, қўшни бола йўқ ҳисоб,
Ёлғиз ўсдим деярли, дўстим фақат бир—китоб.
Табиатнинг қўйнида ўтди кеча-кундузим,
Кундуз гул, қуш, ҳашарот, тунда ойу юлдузим.
Улар билан ўйнардим, сўзлар эдим дил дардим,
Уларнинг ҳам ўйларин қоғозга кўчирардим.
Шу тахлит мен ўзимга топиб олдим ҳамсуҳбат,
Овунардим, кўзимга атроф гўзал, хушсурат...
Кечагидек ёдимда, бир кун топиб фурсатин,
Юрак ютиб, шеърларим муаллимга кўрсатдим.
Шеърятга ихлосим унга бўлиб янгилик,

Ўзи билиб, билмасдан қилвордими тантилик.
Ё кўнглимга боқдими, маъқуллади қадамим,
Ё шеърларим ёқдими, ўткир деди қаламим.
Не бўлса ҳам руҳланиб, қанотланди юрагим,
Парвоз қилар шеър бўлиб эзгу орзу-тилагим.
Бўлмас деса шеърларинг агар ўша муаллим...
Ёзмасмидим? Бу ҳозир ўзимга ҳам номаълум...
Отам изидан бориб деҳқон бўлсайдим, балки,
Ота-онам миннатдор, рози бўларди халқим...
Кейинча ҳам ҳеч кимса қайтармади шаштимни,
Танлаган шу йўлимда ҳақманми, адашдимми?
Умр йўли ярмини босиб қўйганман кейин,
Энди бошқа касбни ўринлатмоғим қийин.
Қайтиб бўлмас орқага бошласам қайта ҳаёт,
Инсон кўлмак эмасдир, сураман олдинга от.
Ханузгача наздимда айтганим йўқ дуруст гап,
Лекин умид ва орзу қўймас олдинга судраб.
Мақсад чўққиси томон кимдир етар тез— осон,
Кимдир юрар адашиб, ярим йўлда ким сарсон.
Бу йўл шундай оғир йўл, ёлғиз заҳмат чекасан,
Ахир, тоғ чўққисига заҳмат билан чиқасан.
Агар адашган бўлсам, эсиз кетса ҳаётим,
Хар бўлиб чиқса агар, тулпор деб минган отим.
Айбламайман, китобга ишқ уйғотган болани,
Китобни айбламайман — сирин очган оламнинг.
Қадрдон табиатдан нолимайман ҳеч кимга,
Ёғдирмайман таъналар тошин муаллимимга.
Зое умрим заволин фақат ўзимдан кўрай,
Исроф бўлган қоғоздан, қаламдан узр сўрай.
Интиланганга толе ёр, интиламан бироқ мен,
Ҳали руҳим тетикдир, тушкунликдан йироқман.
Ҳеч бўлмаса кимгадир бўларман бирор зина,
Эзгу мақсад-ўйига у етар-ку, тезгина.
Ростдан адашган бўлсам умрим кўзгу ўзгага,
Унда кўриб ўзини қараб юрар кўзига.

ҶИШ ЭРТАГИ

Эсар совуқ изғирин,
Боссанг ғирчиллайди қор.
Гўё оёқ кийимлар
Барисининг ғарчи бор.
Сочи, соқоли оппоқ
Кезиб юрар совуқ қиш.
Нафаси изғирину
Соч-соқоли қор эмиш.
Лекин дарё парланар,
Совуқ нима билмайди.
Ҳайқирар, тўлқинланар,
Қишни писанд қилмайди.
Қиш ҳам сира аямай
Аччиқ совуқ уфирар.
Дарёда қасди бордай
Қовоғин солиб юрар.
Бўлган дерлар қиш подшо,
Гулбаҳор унинг қизи.
Дарё ҳам йигит экан —
Шоҳ қизин севгилиси.
Шоҳ дер экан: — Қизимни
Берай бўлса бирор мард,
Томда бир тун совуқда
Яп-яланғоч тунаш шарт.
Юртга келган балодек
Кучаяркан қор-бўрон.
Халқ оч, юпун яшаркан,
Совуқ — офат беомон.
Бир камбағалнинг ўгли
Севар экан шоҳ қизин.
Шоҳ шартин бажармоққа
Қодир билибди ўзин.
Йигит ҳарсанг келтирар,
Эл ҳайратда боқар жим.
Шоҳ дер: — Қотсин совуққа,
Тош на кўрпа, на кийим.
Тун гизиллар изғирин,
Қор остида ҳаммаёқ.
Уйнинг усти гулдирар
Турган қаби қалдироқ.
Терга паршиб паҳлавон
Думалатар харсангтош.
Сира сезмас совуқни,

Совуқ қўрқиб чайқар бош.
Ҳамма ҳайрон эрталаб
Паҳлавонга боқишар.
Буғи кўкка бурқираб
Қаҳрамон томдан тушар.
Шоҳ дер: — Тунда не
кўрдинг?
— Милт-милт чироқ йироқда.
Сен ҳийлагар, алдоқчи,
Исингансан чироқда!
Ботир бўлсанг, бу кеч ҳам
Совуқни энг мардона...
...Ваъдасидан шоҳ тонар,
Кунда шу хил баҳона.
Шоҳ ўйларди мард чиқар
Шаҳзодалар ичидан.
Тополмай мард шаҳзода
Шоҳ ажрабди тинчидан.
Енголмасдан йигитни,
Шоҳ ғазаби тошади.
Совуққа қўшилишиб
Йигит сари шошади.
Йигит тун-кун курашар,
Томдан тушмас, дам олмас.
Терлайвериб дарёга
Айланса ҳам ҳеч толмас.
Шоҳ ўкириб, қалтираб
Тамом қишга айланар.
Совуқ пуркаб дарёни
Музлатмоққа шайланар.
Дарё эса буй бермас,
Қиш чидолмас бу ҳолга:
Эргаштириб совуқни
Чекинади шимолга.
Паҳлавонни қидириб
Қиз чиқибди саройдан.
Қор ва музлар эрибди
Қиздаги кўрк-чиройдан.
Тутқунликдан қутулган,
Дарёга йўл солар қиз.
Узин отиб дарёга
Баҳор тусин олар қиз.
Дарё оқар — тинмайди,

Думалатар қум-тошлар.
Баҳорини куйлайди,
Баҳор деб қайнаб-тошар.
Шундан дарё ҳеч қачон

Совуққа қотмас экан,
Меҳнат қилар, парланар,
Сира тек ётмас экан.

МУНДАРИЖА

- Ёнгоғим 3
Қуёш қолди далад 4
Хаёлпараст 4.
Бир бола 5.
Мактубларим, қанот ёз! 6.
Қорасув 6.
Қўқдан шакар тўкилар 7.
Қиш сўнгида 7.
Йўқ экан эси 8.
Қайси амаки чекар тамаки 8.
Юлдуз терар ойдин қиз 9.
Она қуён 9.
Олмам 10.
Балиқчи 11.
Ток 12.
Ботир билан мусича 13.
Иш келди ўнгидан 13.
Ошпаз она қўшиғи 14.
Зоғчалар 16.
Ғалатӣ базм 17.
Хуррак 17.
Зоғча билан зағизғон 17.
Қитоб меҳри, шеър ишқи 19.
Қиш эртағи 22.

Для детей среднего и старшего возраста

СУЛТАН ДЖАББАР
СОЛНЦЕ ОСТАЛОСЬ В ПОЛЕ

Стихи

На узбекском языке

Редактор *Х. Давронов*
Рассом *Ҳ. Раҳматуллаев*
Расмлар редактори *А. Фуломов*
Техн. редактор *Г. Аҳмаджонова*
Корректор *С. Сийдолимов*

ИБ № 922

Теринга берилди 17. 04. 81 й. Босинга рухсат этилди. 31. 07. 81 й. Р—15943. Формати 60×84^{1/16}. 1-босма қозоғи «Школьная» гарнитурда юқори босма усулида босилди. Босма листи 1,5. Шарҳли босма листи 1,39. Нашр листи 1,371. Тиражи 10000. Буюртма № 149 Шартнома № 84—80. Баҳоси 10 т.

Ўзбекистон ЛҚСМ Марказий Комитети «Еш гвардия» нашриёти, 700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30 уй.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босмахонаси, Янгийўл шаҳар, Самарқанд кўчаси, 44.